

Algemene informatie

Datum uitspraak

27 oktober 1992

Instantie

Gerechtshof 's-Gravenhage

Nummer

Nr. 91/622 KG

Rechter(s)

Mrs. De Savornin Lohman, De Boer en Barendsen- Cleveringa

Partijen

Stichting openbaar feministerie te 's-Gravenhage, procureur mr. T.E. vanDijk, tegen Stichting Hotelschool Den Haag, hogeschool voor bedrijfskunde te's-Gravenhage, procureur mr. S.V. Langeveld.

Artikel

...

Trefwoorden

Directe discriminatie; Groepsacties

Taal

Nederlands

Signatuur

Directe discriminatie

Vindplaats

CWI; RN 1993, nr.300

Samenvatting

Schoolvoorbeeld van directe discriminatie. De Hotelschool maakt door haar fifty-fifty toelatingsbeleid direct onderscheid tussen mannen en vrouwen; geen objectieve rechtvaardiging mogelijk.

De Hotelschool valt niet onder de uitzonderingsbepaling van art. 4 lid 3 WGB. De eigen aard van de school is onvoldoende eigen om als uitzondering op het discriminatieverbod erkend te worden.

De materie is volgens het hof niet zo complex dat het niet in kort geding zou kunnen worden behandeld, mede gezien het uitvoerig onderzoek van de CGB in deze zaak.

Volledige tekst

Beoordeling van het hoger beroep

1. Het hof gaat uit van de feiten zoals in het vonnis onder 1 vastgesteld, nu daartegen niet is opgekomen.

2. De STOF vorderde in kort geding de Hotelschool op straffe van een dwangsom te verbieden om bij de toelating van studenten voor die school onderscheid te maken tussen mannen en vrouwen. De President heeft die vordering afgewezen. Hij heeft daarbij niet uitgesloten dat de school zich aan overtreding van de wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (WGB) schuldig maakt, maar heeft geoordeeld dat de vordering een complex probleem raakt dat zich niet leent voor een zo verstrekkende beslissing als de STOF verlangt.

In haar hoger beroep legt de Stichting het geschil in volle omvang aan het hof ter beslissing voor.

I. De ontvankelijkheid

3. De hotelschool heeft met een beroep op artikel 20a lid 2 WGB, de artikelen 3:13 en 303 BW, en de artikelen 289 juncto 291 Rv aangevoerd dat de STOF niet ontvankelijk is in haar vordering.

Artikel 20a lid 2 WGB

4. Partijen zijn het erover eens dat de STOF krachtens artikel 20a lid 1 WGB in beginsel gerechtigd is haar vordering in te stellen. Dat is alleen anders indien - lid 2 - blijkt dat een der vrouwen, die gedupeerd is door het beleid van de school dat de STOF in dit geding ter discussie stelt, bezwaren heeft tegen het optreden van de STOF.

5. Het beroep op dit artikellid faalt. Er is niet van een dergelijk bezwaar gebleken. Het voert te ver van de STOF te verlangen, gelijk de school impliciet doet, navraag te doen bij de mogelijk gedupeerde vrouwen teneinde zeker te stellen dat niemand bezwaar tegen de vordering heeft. Verder valt niet vol te houden dat, indien geen vrouwen instemming met het optreden van de STOF hebben geuit, moet worden aangenomen dat zij daartegen bezwaar hebben.

Artikelen 3: 13 en 303 BW

6. Bij pleidooi in hoger beroep heeft de school gesteld dat de STOF misbruik van (proces)recht maakt. In het bijzonder steekt het de school dat de STOF geheel op eigen gezag procedeert, zonder door gedupeerde vrouwen gesteund te worden en alleen om een principiële uitspraak te verkrijgen, nog wel in kort geding.

7. Wat hiervan ook zij, het doet er niet aan af dat de STOF ingevolge het bepaalde in artikel 20a lid 1 WGB geheel op eigen naam mag opereren zonder rugdekking van gedupeerden en dat, naar vaststaat, haar optreden past in de doelstelling van de Stichting. Voorts is niet bij voorbaat uitgesloten dat ook in kort geding een principiële uitspraak kan worden gedaan.

Artikel 289 juncto 291 Rv

8. Indien de stelling van de Stichting van discriminatie juist is, zijn jaarlijks meerdere vrouwen - statistisch berekend ruim 20 - gedupeerd. Voor die vrouwen vormt dat een onherstelbaar nadeel. Reeds daarom faalt het beroep

op artikel 291 Rv. Voorts acht het hof de zaak voldoende spoedeisend voor een kort geding, indien de Hotelschool zich inderdaad stelselmatig aan wetsschending schuldig maakt. Of, tenslotte, de zaak te complex is voor een beslissing in kort geding, zal moeten blijken bij de verdere behandeling van de grieven.

9. Al met al kan de STOF in haar vorderingen worden ontvangen.

II. Ten gronde

10. Het beleid van de Hotelschool is er sedert vele jaren op gericht evenveel mannen als vrouwen toe te laten, ongeacht de getalsmatige verhouding waarin mannen en vrouwen zich voor de school aanmelden. De Hotelschool geeft toe dat zij dusdoende onderscheid tussen beide seksen maakt. Dat valt ook bezwaarlijk te betwisten, waar de vaste 50/50 toelating immers niets te maken heeft met een toelating op basis van gelijke kansen voor een ieder ongeacht zijn/haar kunne.

11. Het staat vast dat het aantal vrouwen, dat zich inschrijft, sinds circa 1985 groter is dan het aantal mannen en dat van het totale aantal inschrijvingen (circa 1500) slechts 240 studenten kunnen worden toegelaten. Gegeven deze cijfers zijn, statistisch bezien, de vrouwen gedupeerd door het toelatingsbeleid van de school. De school gaat er zelf ook van uit dat dat het geval is; zij zet, bij gebrek aan concrete gegevens, alleen een vraagteken bij het aantal gedupeerde vrouwen.

12. Strijd met het beginsel dat geen onderscheid tussen mannen en vrouwen mag worden gemaakt is daarmee gegeven. De vraag is dan of dat onderscheid op indirecte danwel op directe wijze plaatsvindt. Alleen in het eerste geval komt de school een beroep toe op objectieve rechtvaardigingsgronden.

13. Het onderscheid is krachtens artikel 1 lid 1 WGB alleen dan indirect, als het geschiedt op grond van andere hoedanigheden dan het geslacht. De Hotelschool laat de uiteindelijke toelating echter alleen van het geslacht afhangen. Daarmee is, voorlopig oordelend, een schoolvoorbeeld van direct onderscheid gegeven. Objectieve rechtvaardigingsgronden, indien al aanwezig, kunnen de school dan ook niet baten.

14. De Hotelschool doet voorts een beroep op de wettelijke uitzonderingen, gegeven in de artikelen 4 lid 3 en 5 lid 1 WGB.

Artikel 4 lid 3 WGB

15. Indien de eigen aard van de instelling zich verzet tegen het maken van onderscheid tussen mannen en vrouwen bij de toelating tot de school, is het toegestaan van het verbod af te wijken.

16. Volgens de school is de eigen aard van de instelling gelegen in haar onderwijsfilosofie. Deze komt er op neer dat zij beoogt haar studenten zo goed mogelijk op een managementfunctie in het hotelwezen c.q. bedrijfsleven voor te bereiden, hetgeen zij meent alleen optimaal te kunnen realiseren indien binnen de opleiding een goede afspiegeling van de man/vrouw verhouding in de maatschappij bestaat. Dat krijgt in de praktijk in het bijzonder gestalte door rollenspellen tussen mannen en vrouwen en door gemengde bewoning van het internaat. Met die filosofie sluit de school volgens haar stellingen bovendien aan aan de eisen van de arbeidsmarkt. Zij wijst in dat verband op het risico dat bij het loslaten van de gelijke man/vrouw verhouding een school met het imago van een meisjesschool ontstaat, welke ontwikkeling niet bij de maatschappelijke aansluit, zodat de waarde van het diploma en vervolgens de kwaliteit van het onderwijs zal dalen.

17. Partijen zijn het erover eens dat dit artikellid ziet de vrijheid van onderwijs. De Hotelschool gaat alleen van een grotere vrijheid uit dan de Stichting toelaatbaar acht. Volgens de Stichting is deze beperkt tot de richtingen van onderwijs van levensbeschouwelijke, godsdienstige of taalkundige aard. Waar uit de wet- en verdragsgeschiedenis niet blijkt dat de uitleg van wat onder de aard van de instelling moet worden verstaan tot een limitatieve opsomming is beperkt, kan voorshands niet uitgesloten worden dat ook andere richtingen van onderwijs dan door de STOF genoemd een uitzondering op het discriminatieverbod kunnen vormen. Het komt het hof voor dat de door de school voorgestane uitleg te ruim is.

18. Met een uitzonderingsbepaling kan geen regeling beoogd zijn, waarop in het gros van de gevallen een beroep gedaan zou kunnen worden. Het moet dan ook gaan om een onderwijs-ideaal, dat een bijzonder, eigen en herkenbaar karakter heeft en dat op een visie gebaseerd is, waarmee de school zich onderscheidt van andere vergelijkbare opleidingen. Daarbij moet het dan tevens gaan om een ideaal dat een onderscheid naar geslacht rechtvaardigt. Aan deze criteria voldoet de geschetste onderwijsfilosofie van de Hotelschool niet. Hetgeen zij nastreeft geldt voor talloze opleidingen, waarvan overigens vaststaat dat zij niet de gelijke man/vrouw verhouding nastreven, een andere onderwijsopvatting hebben is vrij onwaarschijnlijk en blijkt uit niets. Uit de statuten van de school blijkt trouwens ook niet van enig kenmerkend oogmerk, waaraan de school zich doelgericht gebonden heeft.

19. Dit leidt ertoe dat de aard van de school, voorzover al aanwijsbaar, onvoldoende eigen is aan de instelling om als uitzondering op het discriminatieverbod erkend te worden. Aan dit oordeel doet niet af de vrees dat de kwaliteit zou dalen bij het ontstaan van een meisjesschool. Integendeel, voorshands lijkt met deze opvatting de discriminatie van de vrouw wel bij uitstek gegeven. Evenmin doet daaraan af dat de markt niet zoveel vrouwen vraagt. Verdrag en wetgeving bepalen de grenzen van wat oirbaar is. Een marktgegeven is daarin niet als criterium genoemd. Dat zou ook onwaarschijnlijk zijn, waar verdrag en wet juist zijn voortgekomen uit de geconstateerde achterstand van de vrouw op onder meer de economische markt en ertoe strekken die achterstand terug te dringen.

Artikel 5 lid 1 WGB

20. Volgens dit artikel is onder omstandigheden de bevoorrechting van de vrouw geoorloofd. De Hotelschool doet hierop een beroep met de stelling dat haar beleid de vrouw juist bevoordeelt. Dit vermag het hof niet in te zien. Als dat beleid er van jaar tot jaar toe leidt dat een groep vrouwen niet tot de school wordt toegelaten, die wel zou zijn toegelaten indien de kansen tussen man en vrouw gelijk waren verdeeld, - hetgeen de school erkent - kan toch bezwaarlijk van bevoorrechting van de vrouw sprake zijn. Ook deze uitzondering doet zich derhalve niet voor. Dat eventuele kandidaten wellicht op een van de andere opleidingen terecht zouden kunnen maakt dat niet anders.

III. Belangenafweging

21. Het vorenstaande leidt ertoe dat de vordering op juiste gronden is ingesteld. Of deze toewijsbaar is hangt echter tevens af van de afweging van de betrokken belangen.

22. De belangen van de STOF zijn evident. Er is, gelet op haar doelstelling, die bovendien met het wettelijk regime ter bestrijding van discriminatie strookt, uiteraard veel aan gelegen dat schending van de wet wordt voorkomen. Het ideaal, waar zij voor staat, is bij afwezigheid van vrijwillige terugtred door de wederpartij alleen langs gerechtelijke weg af te dwingen. Bij gebreke van een andere mogelijkheid moet haar belang niet te spoedig als te licht worden aangemerkt. Daarmee wil niet gezegd zijn dat het kort geding de meest

aangewezen weg is haar doel te bereiken. De bodemprocedure is daartoe meer geeigend. Onder omstandigheden kan echter toch het kort geding tot dat doel leiden. Zo weegt in dit geval mee dat dezelfde vraag al na een volledige schriftelijk en mondelinge behandeling is beslist door de Commissie gelijke behandeling, wier onderzoek blijkens de stukken grondig is geweest. In die procedure kreeg de STOF gelijk.

23. Daar tegenover zal wijziging van het beleid bij de school er mogelijkwerwijs toe leiden dat de ruimtelijke indeling van het internaat moet worden aangepast en wellicht dat bepaalde vakken anders ingericht moeten worden. Dergelijke wijzigingen kunnen ingrijpend zijn, maar of die ook feitelijk vereist zijn en, zo ja, in welke omvang en met welke (financiële) consequenties, is niet nader toegelicht. Voorshands is niet aannemelijk dat toewijzing van de vordering voor de school te verstrekkende gevolgen zou hebben; de school wijst er bovendien zelf op dat de huidige verhouding van aanmeldingen niet ver van de 50/50 ligt (59 procent vrouw/41 procent man) en verwacht wordt dat het aantal vrouwen verder zal gaan afnemen.

IV. Slotsom

24. Gelet op een en ander acht het hof bij afweging van de belangen onvoldoende termen aanwezig de STOF de haar toekomende toewijzing van de vordering, strekkende tot een verbod op verdere schending van de WGB, te onthouden. Ook de complexiteit van de zaak of het principiële karakter daarvan staan aan die toewijzing niet in de weg. Het hof passeert het bewijsaanbod van de Hotelschool, omdat het hier een kort geding betreft en dat aanbod bovendien onvoldoende gespecificeerd is, Het hof zal de vordering toewijzen met ingang van het studiejaar 1993/1994. De gevorderde dwangsom echter zal worden afgewezen; in het kader van dit kort geding is die maatregel te zwaar te achten en bij gebreke van nadere toelichting ook onnodig. de school behoort de kosten van het geding in beide instanties te dragen.

Beslissing

Het Hof:

vernietigt het bestreden vonnis en opnieuw rechtdoende:

verbiedt de Hotelschool met ingang van het studiejaar 1993/1994 om bij de toelating van studenten tot haar school onderscheid tussen mannen en vrouwen te maken;

wijst af het meer of anders gevorderde;

veroordeelt geïntimeerde in de kosten van het geding in beide instanties aan de zijde van appellante tot aan deze uitspraak begroot op f 968,05, in eerste aanleg gespecificeerd als volgt:

-f 187,50 wegens in debet gesteld griffierecht

-f 61,15 wegens kosten van de inleidende dagvaarding

-f 700,00 salaris procureur in eerste aanleg

-f 19,40 uitroepgelden

te betalen aan de griffier van de rechtbank, die daarmee zal handelen overeenkomstig het bepaalde in artikel 57 Rv;

en in hoger beroep op f 4.508,43 gespecificeerd als volgt:

-f 225,-- wegens in debet gesteld griffierecht

-f 58,18 wegens kosten van de appeldagvaarding

-f 4.200,-- salaris procureur

-f 25,25 uitroepgelden

te betalen aan de griffier van dit hof, die daarmee zal handelen overeenkomstig het bepaalde in artikel 57 Rv:

veroordeelt geintimeerde voorts om aan appellante te betalen

-f 137,50 wegens betaald griffierecht.

Verklaart dit arrest uitvoerbaar bij voorraad

Noot

Op 27 oktober 1992 deed het Gerechtshof te 's-Gravenhage in hoger beroep uitspraak in de zaak van de Stichting Openbaar feministerie tegen de Stichting Hotelschool Den Haag. Inzet van het geding was een ergerlijk geval van seksediscriminatie. De feiten en de juridische context lagen niet gecompliceerder dan anders. Verrassend was daarom de uitspraak van de kort gedingrechter in eerste aanleg die - ondanks een eerdere beslissing van de Commissie gelijke behandeling - de zaak niet zelf afdeed, maar verwees naar een bodemprocedure (RN 1991, 179 m.nt. Albertien veldman).

De uitslag van het hoger beroep was op zichzelf volkomen voorspelbaar. Een tweetal punten is evenwel toch de moeite van het aanstippen waard.

In de eerste plaats is het door de Hotelschool gemaakte onderscheid volgens het hof 'een schoolvoorbeeld van direct onderscheid'. Of dit inderdaad - in figuurlijke zin - zo'n voorbeeld is, is toch iets minder vanzelfsprekend dan wordt aangenomen. Een fifty-fifty toelatingsbeleid is een strikt egalitaire behandeling van vrouwen en mannen. Als de aanmeldingen van vrouwen onder de helft zakken, is dit voor hun dus een aantrekkelijke procedure. Het hof heeft evenwel een ander soort gelijkheid op het oog. Uit de overwegingen onder 20 en 23 blijkt dat er volgens het hof sprake is van verboden sekseonderscheid indien de kansen in kwestie ongelijk over vrouwen en mannen worden verdeeld. Dat betekent proportionele gelijkheid. Dus een toelating van vrouwen en mannen naar rato van het aantal aanmeldingen van beide groepen. Ook in dat geval kan de toelating echter uitsluitend van de sekse komen af te hangen. En dat is nu juist wat hof zelf betitelt als een schoolvoorbeeld van door de wet verboden direct onderscheid (punt dertien). Een proportioneel toelatingsbeleid werkt met name tegen vrouwen wanneer het vrouwelijke aanbod beter gekwalificeerd is dan het mannelijk aanbod. Van een echte sekseneutrale behandeling is pas sprake wanneer toelating uitsluitend van 'objectieve' geschiktheidscriteria afhankelijk is. Dat ook een dergelijke procedure veelal tegen vrouwen werkt is in het verleden maar al te vaak gebleken.

De werkelijke pijn zit hem in het feit dat de school ijskoud een quotum voor vrouwen vaststelt (want daar komt de fifty-fifty verdeling in de praktijk op neer), met de denigrerende rechtvaardiging dat een hoog aantal vrouwen het imago van de opleiding en van het latere beroep zou reduceren. Meer dan een schoolvoorbeeld van direct onderscheid is deze benadering van vrouwen een schoolvoorbeeld van seksediscriminatie in pejoratieve zin. Immers een behandeling van vrouwen als waren zij inferieure wezens.

In de tweede plaats is er de vraag met betrekking tot de interpretatie van

de term 'eigen aard' in de uitzonderingsbepaling van art. 4 lid 3 WGB. Het betoog van de school is uiterst chicaneus. Het komt er op neer, dat de eigen aard van de instelling is gelegen in haar onderwijsfilosofie (punt zestien van de uitspraak). Deze filosofie komt er op neer dat een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt door de school alleen kan worden bereikt indien de maatschappelijke man/vrouw verhoudingen in het leerlingenbestand worden weerspiegeld. Feitelijk gesproken hangt deze 'filosofie' van kolder aan elkaar. Daar gaat het hier echter niet om. Verwondering wekt de conclusie van het hof dat de uitzonderingsbepaling ziet op scholen met een onderwijsideaal die een bijzonder, eigen en herkenbaar karakter hebben en die op een visie zijn gebaseerd waarmee de school zich van andere vergelijkbare opleidingen onderscheidt (punt achttien). Dit is een erg ruime formulering. Interpretatie van de term 'eigen aard' in combinatie met het feit dat de uitzonderingsbepaling in de wet is opgenomen ten behoeve van instellingen van bijzonder onderwijs wettigt mijns inziens eerder een restrictieve benadering. Zoals ook uit art. 23 Grondwet blijkt, waarborgt de vrijheid van onderwijs voor bijzondere scholen primair de vrijheid van richting. Dat wil in dit verband zeggen de confessionele of levensbeschouwelijke grondslagen van de instelling in kwestie. De aanstaande Algemene wet gelijke behandeling laat gelukkig op dit punt geen enkele twijfel open. Immers bij de uitzonderingsbepalingen in deze wet wordt gesproken over instellingen op godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag.

Louise Mulder